TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2023 m. lapkričio 9 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Socialinė politika – Darbo laiko organizavimas – Direktyva 2003/88/EB – 7 straipsnis – Teisė į mokamas kasmetines atostogas – Teisių į mokamas kasmetines atostogas perkėlimas ilgalaikės ligos atveju – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija – 31 straipsnio 2 dalis“

Sujungtose bylose C-271/22–C-275/22

dėl *Conseil de prud'hommes d'Agen* (Aženo darbo ginčų teismas, Prancūzija) 2022 m. vasario 14 d. sprendimais, kuriuos Teisingumo Teismas gavo 2022 m. balandžio 21 d., pagal SESV 267 straipsnį pateiktų penkių prašymų priimti prejudicinį sprendimą bylose

XT (C-271/22),

KH (C-272/22),

BX (C-273/22),

FH (C-274/22),

NW (C-275/22)

prieš

Keolis Agen SARL,

dalyvaujant

Syndicat national des transports urbains SNTU-CFDT,

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Arabadjiev, teisėjai T. von Danwitz (pranešėjas), P. G. Xuereb, A. Kumin ir I. Ziemele,

generalinė advokatė T. Ćapeta,

kancleris A. Calot Escobar,

* Proceso kalba: prancūzų.

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– XT, KH, BX, FH, NW, atstovaujamų *avocate* E. Delgado,

– *Keolis Agen SARL*, atstovaujamos *avocat* J. Daniel,

– Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos A. Daniel, B. Herbaut ir N. Vincent,

– Europos Komisijos, atstovaujamos D. Martin ir D. Recchia,

susipažinęs su 2023 m. kovo 23 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pateikti dėl 2003 m. lapkričio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/88/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų (OL L 299, 2003, p. 9; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk. 4 t., p. 381) 7 straipsnio ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 31 straipsnio 2 dalies išaiškinimo.

2 Šie prašymai pateikti nagrinėjant ieškovų pagrindinėse bylose XT, KH, BX, FH ir NW ginčus su *Keolis Agen SARL* dėl pastarosios atsisakymo leisti jiems pasinaudoti įgytomis atostogų dienomis, kuriomis pasinaudoti jie neturėjo galimybės dėl to, kad dėl ligos nedirbo, arba pasibaigus jų darbo santykiams išmokėti piniginę kompensaciją už nepanaudotas atostogas.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

3 Direktyvos 2003/88 7 straipsnyje „Kasmetinės atostogos“ nurodyta:

„1. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad kiekvienas darbuotojas turėtų teisę į bent keturių savaičių mokamas kasmetines atostogas pagal nacionalinės teisės aktais ir (arba) praktika nustatytas teisės į tokias atostogas ir jų suteikimo sąlygas.

2. Minimalus kasmetinių mokamų atostogų laikas negali būti pakeistas kompensacija, išskyrus tuos atvejus, kai yra nutraukiami darbo santykiai.“

Prancūzijos teisė

4 Pagal *Code du travail* (Darbo kodeksas) L. 3141-3 straipsnį darbuotojas turi teisę į dviejų su puse darbo dienos atostogas už kiekvieną tam pačiam darbdaviui faktiškai dirbtą mėnesį.

5 Šio kodekso L. 3141-5 straipsnyje įtvirtinta:

„Nustatant atostogų trukmę faktinio darbo laikotarpiais laikoma:

1° mokamų atostogų laikas;

<…>

5° nepertraukiami iki vienų metų trukmės laikotarpiai, kuriais darbo sutarties taikymas sustabdomas dėl nelaimingo atsitikimo darbe ar profesinės ligos;

<…>“

6 Minėto kodekso L. 3245-1 straipsnyje numatyta:

„Reikalavimo dėl darbo užmokesčio sumokėjimo arba grąžinimo senaties terminas yra treji metai, skaičiuojant nuo dienos, kai jį teikiantis asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie faktines aplinkybes, suteikiančias jam galimybę jį pateikti. Reikalavimas gali būti susijęs su sumomis, mokėtinomis už paskutinius trejus metus, skaičiuojant nuo šios dienos, o nutraukus darbo sutartį – su sumomis, mokėtinomis už trejus metus iki sutarties nutraukimo.“

7 To paties kodekso D. 3141-7 straipsnyje nurodyta:

„Kompensacijų už mokamas atostogas mokėjimui taikomos II knygoje nustatytos darbo užmokesčio mokėjimą reglamentuojančios taisyklės.“

Pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai

8 *Keolis Agen* yra privati įmonė, kuriai pavesta teikti paslaugas viešojo keleivinio transporto sektoriuje.

9 Kai kurie ieškovai pagrindinėje byloje su šia įmone yra sudarę neterminuotas darbo sutartis, o kiti buvo jas sudarę iki jų pripažinimo nedarbingais ir jų darbo sutarčių nutraukimo.

10 Atitinkamų darbo sutarčių galiojimo laikotarpiu ieškovai pagrindinėse bylose daugiau kaip vienus metus nedirbo dėl ligos. Dėl šios priežasties jie *Keolis Agen* paprašė leisti jiems panaudoti mokamų kasmetinių atostogų dienas, kuriomis pasinaudoti jie neturėjo galimybės atitinkamais ligos laikotarpiais, o tiems iš jų, kurių sutartys buvo nutrauktos, – išmokėti piniginę kompensaciją už nepanaudotas atostogų dienas. Šie prašymai buvo pateikti praėjus mažiau nei penkiolikai mėnesių nuo referencinio vienų metų laikotarpio, už kurį įgyta teisė į mokamas kasmetines atostogas, pabaigos ir tik dėl teisių, įgytų ne daugiau kaip už du iš eilės einančius referencinius laikotarpius.

11 *Keolis Agen* tuos prašymus atmetė, remdamasi *Code du travail* (Darbo kodeksas) L. 3141-5 straipsniu ir motyvuodama tuo, kad pagrindinėse bylose nagrinėjami nedarbo laikotarpiai tęsėsi ilgiau nei vienus metus ir nebuvo nulemti profesinės ligos.

12 Manydami, kad toks atmetimas prieštarauja Sąjungos teisei, visų pirma Direktyvos 2003/88 7 straipsnio 1 daliai ir Chartijos 31 straipsnio 2 daliai, ieškovai pagrindinėse bylose pareiškė ieškinį *Conseil de prud'hommes d'Agen* (Aženo darbo ginčų teismas, Prancūzija), t. y. tose bylose prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme.

13 Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, pirma, ar ieškovai pagrindinėse bylose santykiuose su *Keolis Agen*, t. y. privačia įmone, kuriai pavesta teikti viešąsias paslaugas, gali remtis Direktyvos 2003/88 7 straipsnio 1 dalyje numatyta teise į mokamas kasmetines atostogas.

14 Antra, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad nacionalinėje teisėje nėra aiškiai numatyta teisės į mokamas kasmetines atostogas, įgytos už laikotarpį, kai dėl ilgalaikės ligos nebuvo dirbama, perkėlimo laikotarpio. Tas teismas primena, kad pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją, visų pirma suformuotą 2011 m. lapkričio 22 d. Sprendime *KHS* (C-214/10, EU:C:2011:761), jeigu referencinis laikotarpis, už kurį įgyjama teisė į mokamas kasmetines atostogas, yra vieni metai, gali būti pripažintas penkiolikos mėnesių perkėlimo terminas. Beje, tokį penkiolikos mėnesių terminą savo jurisprudencijoje yra patvirtinusi *Conseil d'État* (Valstybės Taryba, Prancūzija). *Cour de cassation* (Kasacinis teismas, Prancūzija) savo jurisprudencijoje, atvirkščiai, yra pripažinęs galimybę neribotai perkelti teisę į mokamas kasmetines atostogas, sukauptas dėl ilgalaikės ligos. Atsižvelgdamas į tokią skirtingą jurisprudenciją prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia klausimą, pirma, dėl protingo perkėlimo laikotarpio, kuris gali būti taikomas, ir, antra, dėl to, ar, nesant šį terminą nustatančios nacionalinės teisės nuostatos, neribotas perkėlimo terminas būtų suderinamas su Sąjungos teise.

15 Šiomis aplinkybėmis *Conseil de prud'hommes d'Agen* (Aženo darbo ginčų teismas, Prancūzija) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar [Direktyvos 2003/88] 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad ji tiesiogiai taikoma privataus transporto operatoriaus, įgalioto vien teikti viešąją paslaugą, santykiams su jo darbuotojais, visų pirma atsižvelgiant į keleivių vežimo geležinkeliais sektoriaus liberalizavimą?

2. Kokia yra protingo keturių savaičių mokamų atostogų, įgytų pagal [Direktyvos 2003/88] 7 straipsnio 1 dalį, perkėlimo trukmė, kai teisės į mokamas atostogas įgyjamos per vienų metų laikotarpį?

3. Ar neriboto perkėlimo termino taikymas, kai teisės aktuose arba sutartyse nėra numatyta tokį perkėlimą reglamentuojanti nacionalinė nuostata, neprieštarauja [Direktyvos 2003/88] 7 straipsnio 1 daliai?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

16 Pirmuoju klausimu prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2003/88 7 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad santykiuose su darbdaviu darbuotojas gali remtis teise į mokamas kasmetines atostogas, net jeigu tai yra privati įmonė, kuriai pavesta teikti viešąją paslaugą.

17 Pirmiausia reikia priminti, kad Direktyvos 2003/88 7 straipsniu iš principo negalima remtis kilus ginčui tarp privačių asmenų (šiuo klausimu žr. 2015 m. kovo 26 d. Sprendimo *Fenoll*, C-316/13, EU:C:2015:200, 48 punktą).

18 Vis dėlto suformuotoje jurisprudencijoje nurodyta, kad ši nuostata atspindi ir sukonkretina Chartijos 31 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą pagrindinę teisę į kasmetines mokamas atostogas (šiuo klausimu žr. 2022 m. rugsėjo 22 d. Sprendimo *Fraport ir St. Vincenz-Krankenhaus*, C-518/20 ir C-727/20, EU:C:2022:707, 26 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

19 Todėl pirmąjį klausimą reikia nagrinėti atsižvelgiant ne tik į Direktyvos 2003/88 7 straipsnį, bet ir į Chartijos 31 straipsnio 2 dalį.

20 Reikia priminti, kad, kaip matyti iš pačios Direktyvos 2003/88 7 straipsnio 1 dalies formuluotės, kiekvienas darbuotojas turi teisę į bent keturių savaičių mokamas kasmetines atostogas. Ši teisė į mokamas kasmetines atostogas turi būti laikoma ypatingą svarbą turinčiu Sąjungos socialinės teisės principu, kurį kompetentingos nacionalinės institucijos gali įgyvendinti tik laikydamosi pačioje Direktyvoje 2003/88 aiškiai nustatytų ribų (2022 m. rugsėjo 22 d. Sprendimo *Fraport ir St. Vincenz-Krankenhaus*, C-518/20 ir C-727/20, EU:C:2022:707, 24 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

21 Šiuo atžvilgiu reikia pažymėti, kad teisė į mokamas kasmetines atostogas ne tik labai svarbi kaip Sąjungos socialinės teisės principas, bet ir aiškiai įtvirtinta Chartijos, kuri, remiantis ESS 6 straipsnio 1 dalimi, turi tokią pačią teisinę galią kaip ir Sutartys, 31 straipsnio 2 dalyje (2022 m. rugsėjo 22 d. Sprendimo *Fraport ir St. Vincenz-Krankenhaus*, C-518/20 ir C-727/20, EU:C:2022:707, 25 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

22 Šiomis aplinkybėmis, nors Chartijos 31 straipsnio 2 dalyje užtikrinama kiekvieno darbuotojo teisė į kasmetines mokamas atostogas, Direktyvos 2003/88 7 straipsnio 1 dalimi šis principas įgyvendinamas nustatant minėto laikotarpio trukmę (2022 m. rugsėjo 22 d. Sprendimo *Fraport ir St. Vincenz-Krankenhaus*, C-518/20 ir C-727/20, EU:C:2022:707, 26 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

23 Chartijos 31 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta kiekvieno darbuotojo teisė į mokamas kasmetines atostogas, kiek tai susiję su pačiu jos egzistavimu, yra imperatyvi ir kartu besąlyginė, nes jos nereikia konkretinti Sąjungos ar nacionalinės teisės nuostatomis – jose turi būti nurodyta tik tiksli kasmetinių mokamų atostogų trukmė ir prireikus tam tikros naudojimosi tomis atostogomis sąlygos. Remiantis tuo, darytina išvada, kad vien šios nuostatos pakanka, kad darbuotojams būtų suteikta teisė, kuria jie gali remtis ginče su darbdaviu esant situacijai, kurią apima Sąjungos teisė, todėl patenkančiai į Chartijos taikymo sritį (2018 m. lapkričio 6 d. Sprendimo *Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften*, C-684/16, EU:C:2018:874, 74 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

24 Dėl Chartijos 31 straipsnio 2 dalies, visų pirma kiek tai susiję su situacijomis, patenkančiomis į jos taikymo sritį, darbuotojo ir jo darbdavio, kuris yra privatus asmuo, ginčą nagrinėjantis nacionalinis teismas turi netaikyti nacionalinės teisės normos, pažeidžiančios principą, kad iš darbuotojo negali būti atimta įgyta teisė į mokamas kasmetines atostogas pasibaigus referenciniam laikotarpiui ir (arba) nacionalinėje teisėje nustatytam perkėlimo laikotarpiui, kai šis darbuotojas negalėjo panaudoti savo atostogų, arba atitinkamai teisė į pasibaigus darbo santykiams jas pakeičiančią piniginę kompensaciją, kaip su šia teise į mokamas kasmetines

atostogas glaudžiai susijusi teisė (šiuo klausimu žr. 2018 m. lapkričio 6 d. Sprendimo *Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften*, C-684/16, EU:C:2018:874, 75 ir 81 punktus).

25 Šiomis aplinkybėmis neginčijama, kad esant tam tikroms konkrečioms situacijoms, kai darbuotojas negali atlikti savo užduočių, valstybė narė negali teisei į mokamas kasmetines atostogas nustatyti reikalavimo faktiškai būti dirbusiam (2020 m. birželio 25 d. Sprendimo V*arhoven kasatsionen sad na Republika Bulgaria ir Iccrea Banca*, C-762/18 ir C-37/19, EU:C:2020:504, 59 punktas).

26 Taip yra, pavyzdžiui, darbuotojų, kurie nedirbo, nes per referencinį laikotarpį buvo išėję laikinojo nedarbingumo atostogų, atveju. Kaip matyti iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos, tokie darbuotojai teisės į mokamas kasmetines atostogas aspektu prilyginami darbuotojams, kurie šiuo laikotarpiu faktiškai dirbo (2020 m. birželio 25 d. Sprendimo *Varhoven kasatsionen sad na Republika Bulgaria ir Iccrea Banca*, C-762/18 ir C-37/19, EU:C:2020:504, 60 punktas).

27 Taigi nagrinėjamu atveju ieškovai pagrindinėse bylose santykiuose su darbdaviu gali pagrįstai remtis teise į mokamas kasmetines atostogas, įtvirtinta Chartijos 31 straipsnio 2 dalyje ir sukonkretinta Direktyvos 2003/88 7 straipsnyje, neatsižvelgiant į jo, kaip privačios įmonės, kuriai pavesta teikti viešąsias paslaugas, statusą, o prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi netaikyti šioms Sąjungos teisės nuostatoms prieštaraujančios nacionalinės teisės nuostatos.

28 Todėl į pirmąjį klausimą reikia atsakyti: Chartijos 31 straipsnio 2 dalis ir Direktyvos 2003/88 7 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad santykiuose su darbdaviu darbuotojas gali remtis pirmojoje iš šių nuostatų įtvirtinta ir antrojoje nuostatoje sukonkretinta teise į mokamas kasmetines atostogas, o aplinkybė, kad darbdavys yra privati įmonė, kuriai pavesta teikti viešąsias paslaugas, šiuo atžvilgiu neturi reikšmės.

Dėl antrojo klausimo

29 Antruoju klausimu prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo iš esmės prašo apibrėžti Direktyvos 2003/88 7 straipsnyje nurodytai teisei į mokamas kasmetines atostogas taikytiną perkėlimo trukmę tuo atveju, kai referencinis laikotarpis lygus vieniems metams.

30 Pagal Direktyvos 2003/88 7 straipsnio 1 dalį valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad kiekvienas darbuotojas turėtų teisę bent į keturių savaičių mokamas kasmetines atostogas pagal nacionalinės teisės aktais ir (arba) praktika nustatytas teisės į tokias atostogas ir jų suteikimo sąlygas.

31 Taigi, kaip matyti iš pačių Direktyvos 2003/88 7 straipsnio nuostatų ir iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos, valstybės narės turi savo vidaus teisės aktuose apibrėžti naudojimosi teise į mokamas kasmetines atostogas sąlygas ir šios teisės įgyvendinimą, nurodydamos konkrečias aplinkybes, kuriomis darbuotojai gali pasinaudoti šia teise (šiuo klausimu žr. 2022 m. rugsėjo 22 d. Sprendimo *LB (Teisės į mokamas kasmetines atostogas senatis)*, C-120/21, EU:C:2022:718, 24 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

32 Kaip savo rašytinėse pastabose pažymėjo ieškovai pagrindinėse bylose, Prancūzijos vyriausybė ir Europos Komisija, priimdamas prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas neturi apibrėžti šios direktyvos 7 straipsnyje nurodytai teisei į mokamas kasmetines atostogas taikytinos perkėlimo trukmės, nes šios trukmės nustatymas susijęs su naudojimosi teise į mokamas kasmetines atostogas ir jos įgyvendinimo sąlygomis, todėl ją nustatyti turi atitinkama valstybė narė. Aiškindamas minėtos direktyvos 7 straipsnį Teisingumo Teismas gali tik išnagrinėti, ar atitinkamos valstybės narės nustatyta perkėlimo trukmė nekelia grėsmės šiai teisei į mokamas kasmetines atostogas.

33 Taigi Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos atsakyti į antrąjį klausimą.

Dėl trečiojo klausimo

34 Trečiuoju klausimu prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2003/88 7 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiami nacionalinės teisės aktai ir (arba) nacionalinė praktika, pagal kuriuos, nesant nacionalinės teisės nuostatos, kurioje būtų aiškiai numatytas teisių į mokamas kasmetines atostogas, įgytų ir nepanaudotų dėl to, kad dėl ilgalaikės ligos nebuvo dirbama, perkėlimo apribojimas laiko atžvilgiu, leidžiama patenkinti darbuotojo prašymus suteikti mokamas kasmetines atostogas, pateiktus pasibaigus referenciniam laikotarpiui, už kurį įgyta teisė į šias atostogas.

Dėl priimtinumo

35 Prancūzijos vyriausybė ir Komisija tvirtina, kad trečiasis klausimas nepriimtinas.

36 Prancūzijos vyriausybės teigimu, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodyti teisės aktai yra netikslūs ir grindžiami, be kita ko, neteisingu *Cour de cassation* (Kasacinis teismas, Prancūzija) jurisprudencijos, iš kurios nematyti, kad pagal nacionalinę teisę leidžiama neribotai perkelti teisę į mokamas kasmetines atostogas, sukauptas nedirbant dėl ilgalaikės ligos, aiškinimu. Ši vyriausybė teigia, kad, nacionalinėje teisėje nesant aiškios nuostatos šiuo klausimu, taikytinas *Code du travail* (Darbo kodeksas) L. 3245-1 straipsnyje numatytas įprastas trejų metų senaties terminas. Taigi pateiktas klausimas yra hipotetinis ir nėra susijęs su pagrindinių bylų aplinkybėmis.

37 Savo ruožtu Komisija visų pirma primena, kad XT, ieškovas pagrindinėje byloje C-271/22, iki atleidimo iš darbo nepertraukiamai nedirbo nuo 2017 m. sausio 9 d. iki 2018 m. spalio 31 d., kad jis buvo atleistas iš darbo 2018 m. gruodžio 3 d. ir kad prašymą dėl kompensacijos jis pateikė 2019 m. sausio 3 d., t. y. praėjus vienam mėnesiui po atleidimo iš darbo ir kiek mažiau nei trylikai mėnesių po referencinio laikotarpio, už kurį buvo įgyta teisė į mokamas atostogas už 2017 m. Taigi pagrindinėje byloje visiškai nereikia nagrinėti galimai neriboto teisės į mokamas kasmetines atostogas perkėlimo teisėtumo, todėl trečiasis prejudicinis klausimas turi būti pripažintas nepriimtinu dėl jo hipotetinio pobūdžio.

38 Šiuo klausimu reikia priminti, kad nacionalinio teismo pateiktiems klausimams dėl Sąjungos teisės išaiškinimo, atsižvelgiant į jo paties nurodytus teisinius pagrindus ir faktines aplinkybes, kurių tikslumo Teisingumo Teismas neprivalo tikrinti, taikoma svarbos prezumpcija. Teisingumo Teismas gali atmesti nacionalinio teismo pateiktą prašymą, tik jeigu akivaizdu, kad prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas visiškai nesusijęs su ginčo pagrindinėje byloje aplinkybėmis ar dalyku, jeigu problema hipotetinė arba Teisingumo Teismas neturi informacijos apie faktines ir

teisines aplinkybes, būtinos tam, kad naudingai atsakytų į jam pateiktus klausimus (2022 m. gruodžio 15 d. Sprendimo *Veejaam ir Espo*, C-470/20, EU:C:2022:981, 51 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

39 Nagrinėjamu atveju reikia konstatuoti, kad prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas aiškiai apibrėžė faktines ir teisines aplinkybes, kuriomis pateiktas trečiasis klausimas, ir nurodė priežastis, dėl kurių mano, kad nacionalinėje teisėje nėra numatytas teisės į mokamas kasmetines atostogas perkėlimo apribojimas laiko atžvilgiu. Be to, jis aiškiai nurodė, kodėl atsakymas į šį klausimą yra būtinas siekiant priimti sprendimą dėl galimo pagrindinėse bylose nagrinėjamų teisių perkėlimo. Taigi nėra akivaizdu, kad šis klausimas yra hipotetinis ar kad jis visiškai nesusijęs su pagrindinių bylų aplinkybėmis ar dalyku, todėl pirmesniame punkte nurodyta svarbos prezumpcija negali būti ginčijama.

40 Atsižvelgiant į tai, iš prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateiktos informacijos matyti, kad ieškovų pagrindinėse bylose prašymai *Keolis Agen* buvo pateikti praėjus mažiau nei penkiolikai mėnesių nuo atitinkamo referencinio laikotarpio pabaigos ir tik dėl teisių, susijusių su dviem iš eilės einančiais referenciniais laikotarpiais. Vadinasi, laikytina, kad trečiasis klausimas pateiktas tik dėl tų aplinkybių, kurios išplaukia iš Teisingumo Teismui pateiktų faktinių duomenų.

41 Darytina išvada, kad trečiasis klausimas priimtinas tiek, kiek jis susijęs su darbuotojo prašymais suteikti mokamas kasmetines atostogas, pateiktais praėjus ne daugiau kaip penkiolikai mėnesių po referencinio laikotarpio, už kurį įgyta teisė į šias atostogas, pabaigos ir apribotais dviem iš eilės einančiais referenciniais laikotarpiais.

Dėl esmės

42 Kaip matyti iš Teisingumo Teismo suformuotos jurisprudencijos, primintos šio sprendimo 31 punkte, valstybės narės savo vidaus teisės aktuose turi apibrėžti naudojimosi teise į mokamas kasmetines atostogas ir jos įgyvendinimo sąlygas, nurodydamos konkrečias aplinkybes, kuriomis darbuotojai gali pasinaudoti šia teise.

43 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad pasibaigus referenciniam laikotarpiui nepanaudotų kasmetinių atostogų perkėlimo laikotarpio nustatymas yra viena iš naudojimosi teise į mokamas kasmetines atostogas ir šios teisės įgyvendinimo sąlygų, todėl iš esmės tai yra valstybių narių kompetencija (2011 m. lapkričio 22 d. Sprendimo *KHS*, C-214/10, EU:C:2011:761, 25 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

44 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas yra paaiškinęs, kad pagal
Direktyvos 2003/88 7 straipsnio 1 dalį iš esmės nedraudžiami nacionalinės teisės aktai, numatantys naudojimosi pagal šią direktyvą aiškiai suteikiama teise į mokamas kasmetines atostogas tvarką, įskaitant šios teisės praradimą pasibaigus referenciniam laikotarpiui arba perkėlimo laikotarpiui, su sąlyga, kad teisę į mokamas kasmetines atostogas praradusiam darbuotojui buvo suteikta galimybė faktiškai pasinaudoti šios direktyvos jam suteikiama teise (2022 m. rugsėjo 22 d. Sprendimo *LB (Teisės į mokamas kasmetines atostogas senatis)*, C-120/21, EU:C:2022:718, 25 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

45 Iš tiesų pagal suformuotą jurisprudenciją Chartijos 31 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos pagrindinės teisės į mokamas kasmetines atostogas apribojimai gali būti nustatyti tik laikantis griežtų sąlygų, numatytų jos 52 straipsnio 1 dalyje, t. y. jeigu šie apribojimai numatyti įstatymo, jeigu jie nekeičia

šios teisės esmės ir jeigu, laikantis proporcingumo principo, jie yra būtini ir tikrai atitinka Sąjungos pripažintus bendrojo intereso tikslus (šiuo klausimu žr. 2022 m. rugsėjo 22 d. Sprendimo *Fraport ir St. Vincenz-Krankenhaus*, C-518/20 ir C-727/20, EU:C:2022:707, 33 punktą ir Sprendimo *LB (Teisės į mokamas kasmetines atostogas senatis)*, C-120/21, EU:C:2022:718, 36 punktą).

46 Konkrečiomis atitinkamų darbuotojų, kuriems dėl nebuvimo darbe dėl ligos nebuvo leista pasinaudoti teise į mokamas kasmetines atostogas, aplinkybėmis Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad jei kelis referencinius laikotarpius iš eilės nedarbingas darbuotojas turėtų teisę neribotai kaupti visas per jo nebuvimo darbe laikotarpį įgytas teises į mokamas kasmetines atostogas, toks neribotas kaupimas nebeatitiktų paties teisės į mokamas kasmetines atostogas tikslo (2022 m. rugsėjo 22 d. Sprendimo *Fraport ir St. Vincenz-Krankenhaus*, C-518/20 ir C-727/20, EU:C:2022:707, 34 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

47 Šiuo klausimu reikia priminti, kad teise į mokamas kasmetines atostogas siekiama dvejopo tikslo, t. y. pirma, suteikti galimybę darbuotojui pailsėti nuo darbo sutartyje numatytų užduočių įgyvendinimo ir, antra, turėti laiko atsipalaiduoti ir laisvalaikiui. Teisė į mokamas kasmetines atostogas, kurią įgijo kelis referencinius laikotarpius iš eilės nedarbingas darbuotojas, atitinka abi tikslo dalis, tik jeigu perkėlimas neviršija tam tikros trukmės. Iš tiesų, viršijus šią trukmę, kasmetinės atostogos, kaip poilsio laikas, praranda teigiamą poveikį darbuotojui ir išsaugo tik atsipalaidavimo ir laisvalaikio paskirtį (šiuo klausimu žr. 2011 m. lapkričio 22 d. Sprendimo *KHS*, C-214/10, EU:C:2011:761, 31 ir 33 punktus, taip pat 2022 m. rugsėjo 22 d. Sprendimo *Fraport ir St. Vincenz-Krankenhaus*, C-518/20 ir C-727/20, EU:C:2022:707, 27 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

48 Taigi, atsižvelgdamas į aplinkybes, kurioms esant darbuotojas yra nedarbingas kelis referencinius laikotarpius iš eilės, Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad, atsižvelgiant ne tik į Direktyva 2003/88 siekiamą tikslą apsaugoti darbuotoją, bet ir į tikslą apsaugoti darbdavį nuo rizikos, kad susikaups per daug darbuotojų nebuvimo darbe laikotarpių, ir nuo problemų, kurių tokiu atveju galėtų kilti organizuojant darbą, pagal šios direktyvos 7 straipsnį nedraudžiami nacionalinės teisės aktai ar praktika, pagal kuriuos teises į mokamas kasmetines atostogas galima kaupti tik perkėlimo laikotarpiu, kuriam pasibaigus teisė į šias atostogas prarandama, jeigu minėtu perkėlimo laikotarpiu, be kita ko, darbuotojui garantuojama, kad prireikus jam bus suteiktas poilsio laikas, kuris gali būti paskirstomas, planuojamas ir prieinamas ilgesniu laikotarpiu, ir jeigu jis gerokai viršija referencinio laikotarpio, kuriam nustatytas, trukmę (šiuo klausimu žr. 2012 m. gegužės 3 d. Sprendimo *Neidel*, C-337/10, EU:C:2012:263, 41 punktą, taip pat 2022 m. rugsėjo 22 d. Sprendimo *Fraport ir St. Vincenz-Krankenhaus*, C-518/20 ir C-727/20, EU:C:2022:707, 36 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

49 Konkrečiai dėl referencinių vienų metų trukmės laikotarpių Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad pagal Direktyvos 2003/88 7 straipsnio 1 dalį nedraudžiami nacionalinės teisės aktai ar praktika, pagal kuriuos nedarbingas kelis referencinius laikotarpius iš eilės darbuotojas teises į tokias atostogas gali kaupti penkiolikos mėnesių perkėlimo laikotarpiu, kuriam pasibaigus teisė į mokamas kasmetines atostogas prarandama, motyvuodamas tuo, kad dėl tokių nacionalinės teisės aktų ar praktikos nepažeidžiamas šios teisės tikslas (šiuo klausimu žr. 2011 m. lapkričio 22 d. Sprendimo *KHS*, C-214/10, EU:C:2011:761, 43 ir 44 punktus).

50 Nagrinėjamu atveju šio sprendimo 40 punkte pažymėta, kad nors prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodė, jog nacionalinėje teisėje nėra aiškiai numatytas teisių į mokamas kasmetines atostogas, įgytų ir nepanaudotų dėl to, kad dėl ilgalaikės ligos nebuvo dirbama, perkėlimo apribojimas laiko atžvilgiu, iš jo pateiktos informacijos taip pat matyti, kad

ieškovų pagrindinėse bylose prašymai *Keolis Agen* buvo pateikti praėjus mažiau nei penkiolikai mėnesių nuo atitinkamo referencinio laikotarpio pabaigos ir tik dėl teisių, susijusių su dviem iš eilės einančiais referenciniais laikotarpiais.

51 Kadangi pagal Direktyvos 2003/88 7 straipsnį valstybės narės turi apibrėžti naudojimosi teise į mokamas kasmetines atostogas sąlygas ir atitinkamai nustatyti šios teisės perkėlimo apribojimus laiko atžvilgiu, jei tai būtina tam, kad nebūtų pažeistas šios teisės tikslas (o padaryti tai valstybės narės turi laikydamosi šio sprendimo 45 punkte primintų reikalavimų, nes privalo, be kita ko, užtikrinti, kad tokie apribojimai būtų numatyti įstatymo), pagal tą patį straipsnį nedraudžiami nacionalinės teisės aktai ir (arba) praktika, pagal kuriuos leidžiama patenkinti prašymus suteikti mokamas kasmetines atostogas, pateiktus praėjus mažiau nei penkiolikai mėnesių nuo atitinkamo referencinio laikotarpio pabaigos ir tik dėl teisių, įgytų ir dviem iš eilės einančiais referenciniais laikotarpiais nepanaudotų dėl to, kad dėl ilgalaikės ligos nebuvo dirbama.

52 Atsižvelgiant į šio sprendimo 47 ir 48 punktuose primintą jurisprudenciją, reikia pažymėti, kad, pirma, dėl tokio perkėlimo nepažeidžiamas teisės į mokamas kasmetines atostogas tikslas, nes tokios atostogos ir toliau atlieka atitinkamo darbuotojo poilsio laiko funkciją, ir, antra, neatrodo, jog dėl tokio perkėlimo darbdaviui kiltų rizika, kad susikaups pernelyg daug darbuotojo nebuvimo darbe laikotarpių.

53 Taigi į trečiąjį klausimą reikia atsakyti: Direktyvos 2003/88 7 straipsnis turi būti aiškinamas taip, jog pagal jį nedraudžiami nacionalinės teisės aktai ir (arba) nacionalinė praktika, pagal kuriuos, nesant nacionalinės teisės nuostatos, kurioje būtų aiškiai numatytas teisių į mokamas kasmetines atostogas, įgytų ir nepanaudotų dėl to, kad dėl ilgalaikės ligos nebuvo dirbama, perkėlimo apribojimas laiko atžvilgiu, leidžiama patenkinti darbuotojo prašymus dėl mokamų kasmetinių atostogų, pateiktus praėjus mažiau nei penkiolikai mėnesių nuo referencinio laikotarpio, už kurį įgyta teisė į šias atostogas, pabaigos ir apribotus dviem iš eilės einančiais referenciniais laikotarpiais.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

54 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

1. **Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 31 straipsnio 2 dalis ir 2003 m. lapkričio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/88/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų 7 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad santykiuose su darbdaviu darbuotojas gali remtis pirmojoje iš šių nuostatų įtvirtinta ir antrojoje nuostatoje sukonkretinta teise į mokamas kasmetines atostogas, o aplinkybė, kad darbdavys yra privati įmonė, kuriai pavesta teikti viešąsias paslaugas, šiuo atžvilgiu neturi reikšmės.**

2. Direktyvos 2003/88 7 straipsnis turi būti aiškinamas taip, jog pagal jį nedraudžiami nacionalinės teisės aktai ir (arba) nacionalinė praktika, pagal kuriuos, nesant nacionalinės teisės nuostatos, kurioje būtų aiškiai numatytas teisių į mokamas kasmetines atostogas, įgytų ir nepanaudotų dėl to, kad dėl ilgalaikės ligos nebuvo dirbama, perkėlimo apribojimas laiko atžvilgiu, leidžiama patenkinti darbuotojo prašymus dėl mokamų kasmetinių atostogų, pateiktus praėjus mažiau nei penkiolikai mėnesių nuo referencinio laikotarpio, už kurį įgyta teisė į šias atostogas, pabaigos ir apribotus dviem iš eilės einančiais referenciniais laikotarpiais.

Parašai.